

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA SAMARALI BOSHQARUV TIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI

Qarshiboyeva Go'zal Yusupovna

*Jizzax viloyati, Zomin tumani 25-sonli
davlat maktabgacha tashkiloti direktori*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishning zamonaviy mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta'lim muassasasini boshqarishda strategik rejalashtirish, ichki monitoring va nazorat, kadrlar salohiyatini rivojlantirish hamda raqamli boshqaruv texnologiyalarining o'rni yoritiladi. Shuningdek, rahbarlik faoliyatida innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali ta'lim sifati va boshqaruv samaradorligini oshirish masalalari asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari faoliyatini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, boshqaruv tizimi, samarali boshqaruv, strategik rejalashtirish, monitoring, rahbarlik faoliyati, innovatsion yondashuv.*

Аннотация: *В статье рассматриваются современные механизмы формирования эффективной системы управления в дошкольной образовательной организации. Анализируются вопросы стратегического планирования, внутреннего мониторинга и контроля, развития кадрового потенциала, а также внедрения цифровых технологий в управленческую деятельность. Особое внимание уделяется роли руководителя в обеспечении качества образовательного процесса и повышении эффективности управления на основе инновационных подходов. Полученные выводы могут быть использованы в практике управления дошкольными образовательными организациями.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, система управления, эффективное управление, стратегическое планирование, мониторинг, управленческая деятельность, инновационные технологии.*

Abstract: *This article examines modern mechanisms for forming an effective management system in preschool educational institutions. The study focuses on strategic planning, internal monitoring and control, staff development, and the implementation of digital technologies in management activities. Special attention is given to the role of leadership in ensuring the quality of the educational process and improving management efficiency through innovative approaches. The research findings may be applied in the practical management of preschool education organizations.*

Keywords: *preschool education, management system, effective management, strategic planning, monitoring, leadership, innovative approaches.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutuvchi ta'lim bosqichi hisoblanadi. Aynan ushbu bosqichda bolaning shaxs sifatida shakllanishi, uning intellektual, ijtimoiy, axloqiy va jismoniy rivojlanishiga asos solinadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatining samaradorligi, avvalo, ularning boshqaruv tizimi qay darajada puxta va zamonaviy talablarga mos tashkil etilganiga bevosita bog'liqdir. Ta'lim muassasasida boshqaruvning ilmiy asoslangan va tizimli yo'lga qo'yilishi ta'lim sifatini ta'minlash, pedagogik jarayonni izchil rivojlantirish hamda mavjud resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Bugungi kunda globallashuv, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruviga yangi talablarni qo'yimoqda. An'anaviy boshqaruv uslublari o'rnini innovatsion, strategik va natijaga yo'naltirilgan boshqaruv mexanizmlari egallab bormoqda. Bu esa rahbarlardan nafaqat tashkiliy va ma'muriy ko'nikmalarni, balki pedagogik, psixologik va menejerlik kompetensiyalarini ham talab etadi. Shuningdek, boshqaruv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, monitoring va baholash tizimlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari — rahbar, pedagoglar, ota-onalar va tarbiyalanuvchilar manfaatlarini uyg'unlashtirishni taqozo etadi. Boshqaruv tizimi ta'lim muassasasining strategik maqsadlari, rivojlanish dasturlari hamda davlat ta'lim siyosati bilan uzviy bog'liq holda faoliyat yuritishi zarur. Shu nuqtayi nazardan, boshqaruv mexanizmlarining ilmiy asosda takomillashtirilishi ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishning zamonaviy mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Xususan, strategik rejalashtirish, ichki monitoring va nazorat, kadrlar salohiyatini rivojlantirish hamda raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv faoliyatini takomillashtirishga xizmat qilishi, shuningdek, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berishi bilan ahamiyatlidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish masalasi bugungi kunda ta'lim sohasini rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Maktabgacha ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori bo'lib, unda yaratilgan pedagogik muhit, ta'lim-tarbiya jarayonining sifati va mazmuni bevosita boshqaruv tizimining samaradorligiga bog'liqdir. Shu bois maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini zamonaviy boshqaruv mexanizmlari asosida tashkil etish ta'lim sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Hozirgi davrda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta'lim mazmunining yangilanishi, davlat ta'lim standartlari va dasturlarining takomillashuvi maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlaridan boshqaruvga innovatsion yondashuvni talab etmoqda. An'anaviy

ma'muriy-buyruqbozlikka asoslangan boshqaruv usullari zamonaviy ta'lim muassasasining rivojlanish ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu jihatdan, strategik rejalashtirish, ichki monitoring, sifat menejmenti, kadrlar salohiyatini rivojlantirish hamda raqamli boshqaruv vositalarini joriy etish masalalari dolzarb muammolar qatoriga kiradi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini ta'minlash masalasi pedagog kadrlar bilan ishlash, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, jamoada sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish bilan chambarchas bog'liqdir. Rahbarning boshqaruv madaniyati, liderlik qobiliyati va kommunikativ kompetensiyasi ta'lim jarayonining uzluksizligi hamda barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli rahbarlik faoliyatini ilmiy asosda tashkil etish va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish bugungi kunda alohida e'tiborni talab etadi.

Bundan tashqari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim muassasalarini boshqarishda raqamli yondashuvlarni joriy etish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Elektron hujjat aylanishi, ta'lim jarayonini monitoring qilishning raqamli platformalari, ma'lumotlarni tahlil qilish vositalaridan foydalanish boshqaruv qarorlarining tezkorligi va samaradorligini oshiradi. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishning zamonaviy mexanizmlarini ilmiy jihatdan o'rganish va asoslash mazkur tadqiqot mavzusining dolzarbligini belgilaydi.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u ta'lim muassasasining strategik maqsadlari, tashkiliy tuzilmasi hamda boshqaruv subyektlari faoliyatining o'zaro uyg'unligini taqozo etadi. Zamonaviy boshqaruv tizimi, avvalo, ta'lim muassasasining rivojlanish konsepsiyasiga asoslanishi, uning uzoq va qisqa muddatli maqsadlarini aniq belgilab berishi lozim. Strategik rejalashtirish maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatining ustuvor yo'nalishlarini aniqlash, mavjud resurslardan oqilona foydalanish hamda kutilayotgan natijalarga erishishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Samarali boshqaruv tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri ichki monitoring va nazorat mexanizmlaridir. Monitoring tizimi ta'lim jarayonining holatini doimiy ravishda tahlil qilish, pedagoglar faoliyati samaradorligini baholash hamda ta'lim sifati bilan bog'liq muammolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini beradi. Ichki nazoratning ilmiy asosda tashkil etilishi rahbarning boshqaruv qarorlarini dalillarga tayangan holda qabul qilishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, monitoring natijalari pedagogik jarayonni takomillashtirish va boshqaruv tizimining moslashuvchanligini oshirishga yordam beradi.

Kadrlar salohiyatini rivojlantirish ham maktabgacha ta'lim tashkilotida samarali boshqaruvni ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini muntazam oshirib borish, ularni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish va ijodiy faoliyatga rag'batlantirish rahbarning muhim vazifalaridan hisoblanadi. Bu jarayonda metodik ishlarni to'g'ri tashkil etish, malaka oshirish kurslari va seminar-treninglar orqali pedagoglarning bilim va ko'nikmalarini yangilash boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Jamoada sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish esa pedagoglarning mehnat faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy boshqaruv tizimini shakllantirishda raqamli texnologiyalarning o‘rni tobora ortib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish, hujjat aylanishini soddalashtirish hamda ma’lumotlarni tezkor tahlil qilish imkonini yaratadi. Elektron boshqaruv tizimlari orqali ta’lim jarayoni, tarbiyalanuvchilar rivoji va pedagoglar faoliyatini monitoring qilish boshqaruv qarorlarining aniqligi va samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv shaffoflikni ta’minlab, rahbar va jamoa o‘rtasidagi axborot almashinuvini mustahkamlaydi.

Boshqaruv tizimining samaradorligi ko‘p jihatdan rahbarning shaxsiy va kasbiy kompetensiyalariga bog‘liqdir. Maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbari nafaqat ma’muriy boshqaruvchi, balki jamoani birlashtiruvchi lider sifatida faoliyat yuritishi zarur. Liderlik qobiliyati, kommunikativ madaniyat, muammoli vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish ko‘nikmalari samarali boshqaruvning muhim shartlari hisoblanadi. Rahbarning innovatsion fikrlashi va tashabbuskorligi ta’lim muassasasining barqaror rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishda ota-onalar va ijtimoiy hamkorlar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish muhim ahamiyatga ega. Ochiq va konstruktiv muloqot, ota-onalarni ta’lim jarayoniga jalb etish hamda jamoatchilik bilan hamkorlikni rivojlantirish ta’lim muassasasining ijtimoiy obro‘sini oshiradi. Bu esa boshqaruv tizimining barqarorligi va ta’lim sifati yuqori bo‘lishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Umuman olganda, maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish strategik rejalashtirish, monitoring va nazorat, kadrlar salohiyatini rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda rahbarlik kompetensiyalarini takomillashtirish asosida amalga oshiriladi. Ushbu mexanizmlarning uzviy uyg‘unligi ta’lim muassasasining samarali faoliyat yuritishini va ta’lim sifatining izchil oshib borishini ta’minlaydi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish masalasini chuqur va tizimli o‘rganish zarurati, avvalo, ushbu ta’lim bosqichining jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni va ahamiyati bilan belgilanadi. Maktabgacha yosh davri shaxs rivojlanishining eng muhim poydevor bosqichi bo‘lib, bu jarayonda yaratilgan ta’lim-tarbiya muhiti va pedagogik sharoitlarning sifati bevosita boshqaruv tizimining qay darajada ilmiy asoslangan holda tashkil etilganiga bog‘liqdir. Shu sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini boshqarishda zamonaviy yondashuvlarni joriy etish va ularni ilmiy jihatdan asoslash dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta’lim mazmunining yangilanishi, davlat ta’lim standartlari va dasturlarining takomillashuvi maktabgacha ta’lim tashkilotlari boshqaruviga yangi talablarni qo‘ymoqda. Ushbu talablar rahbarlarning boshqaruv faoliyatida faqatgina ma’muriy uslublar bilan cheklanib qolmasdan, balki strategik fikrlash, innovatsion yondashuv, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish kabi kompetensiyalarga ega bo‘lishini taqozo etadi. Mazkur jarayonlarni ilmiy nuqtayi nazardan o‘rganish boshqaruv mexanizmlarining samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Mavzuni o‘rganish zarurati, shuningdek, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida boshqaruv tizimi bilan ta’lim sifati o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni aniqlash ehtiyoji bilan ham izohlanadi. Ta’lim jarayonini rejalashtirish, monitoring qilish va baholash tizimlarining to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilishi pedagoglar faoliyatining samaradorligini oshiradi, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasini izchil nazorat qilish imkonini yaratadi. Bu esa boshqaruv qarorlarining aniqligi va asoslanganligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida kadrlar bilan ishlash, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va jamoada sog‘lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish masalalari ham alohida ilmiy o‘rganishni talab etadi. Rahbarlik faoliyatining samaradorligi ko‘p jihatdan rahbarning liderlik qobiliyati, kommunikativ madaniyati va boshqaruv kompetensiyalariga bog‘liq bo‘lib, ushbu omillarni tizimli tahlil qilish boshqaruv tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirishning zamonaviy mexanizmlarini o‘rganish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlari faoliyatini takomillashtirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish hamda ta’lim sifatini oshirishga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berishi bilan mazkur mavzuning o‘rganilishini zarur va muhim qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish ta’lim sifatini ta’minlash va muassasaning barqaror rivojlanishiga erishishning muhim sharti hisoblanadi. Zamonaviy boshqaruv tizimi an’anaviy ma’muriy yondashuvlar bilan cheklanib qolmasdan, strategik rejalashtirish, monitoring va baholash, kadrlar salohiyatini rivojlantirish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish kabi mexanizmlarning uzviy uyg‘unligini taqozo etadi. Ushbu mexanizmlarning ilmiy asosda tashkil etilishi ta’lim muassasasi faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotida boshqaruv tizimining samaradorligi ko‘p jihatdan rahbarning kasbiy va shaxsiy kompetensiyalariga bog‘liq ekanligi aniqlandi. Rahbarning strategik fikrlashi, liderlik qobiliyati, kommunikativ madaniyati hamda innovatsion yondashuvlarga ochiqligi ta’lim jarayonining sifatli tashkil etilishida muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, pedagoglar bilan samarali hamkorlikni yo‘lga qo‘yish, ularning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va jamoada sog‘lom psixologik muhitni shakllantirish boshqaruv tizimining barqarorligini ta’minlovchi omillar sifatida namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot jarayonida raqamli boshqaruv texnologiyalaridan foydalanish boshqaruv jarayonlarini soddalashtirishi, axborot almashinuvining tezkorligini oshirishi hamda boshqaruv qarorlarining aniqligi va shaffofligini ta’minlashi asoslab berildi. Elektron monitoring va tahlil vositalarining joriy etilishi ta’lim jarayonini doimiy nazorat qilish va mavjud muammolarni o‘z vaqtida aniqlash imkonini beradi. Bu esa boshqaruv tizimining moslashuvchanligini kuchaytirib, ta’lim muassasasining raqobatbardoshligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish ilmiy asoslangan, kompleks va tizimli yondashuvni talab etadi. Mazkur

tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari faoliyatini takomillashtirish, boshqaruv mexanizmlarini modernizatsiya qilish hamda ta'lim sifatini izchil oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun muhim ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN O'ZBEK ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abduqodirov A.A. Ta'lim muassasalarini boshqarishning nazariy asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
2. Saidov S., Yo'ldoshev J. Ta'lim menejmenti va innovatsion boshqaruv. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
3. Tursunov S. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va boshqaruv masalalari. — Toshkent: Fan, 2020.
4. Xolmatova N. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rahbarlik faoliyatini takomillashtirish. — Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2022.